

ZGODNE Z
USZCZUPLONĄ
PODSTAWĄ
PROGRAMOWĄ

WYDANIE
UAKTUALNIONE

VADEMECUM

Nowa teraz matura

JĘZYK POLSKI

● Poziom rozszerzony

- komplet treści maturalnych
- krótkie i długie streszczenia lektur
- przykładowe zadania maturalne
- graficzne notatki
- planer maturalny

**nowa
era**

Spis treści

Planer maturalny	6
Jak korzystać z Vademecum?	8

Dział 1. Matura pisemna

Poziom podstawowy

Test Język polski w użyciu – informacje ogólne	10
Przykładowy test Język polski w użyciu	10
Test historycznoliteracki – informacje ogólne	15
Przykładowy test historycznoliteracki	15
Wypracowanie – informacje ogólne	25
Przykładowa realizacja wypracowania	25

Poziom rozszerzony

Wypracowanie – informacje ogólne	29
Przykładowa realizacja wypracowania	29

Dział 2. Matura ustna

Wypowiedź ustna – informacje ogólne	34
Przykładowe wypowiedzi ustne	34

Dział 3. Historia literatury

Starożytność – antyk i Biblia

Charakterystyka epoki	42
Lektury	48
Jan Parandowski, <i>Mitologia</i> (część I: Grecja)	48
Homer, <i>Illiada</i> (fragmenty)	54
Homer, <i>Odyseja</i> (fragmenty) R	57
Sofokles, <i>Antygona</i>	61
Horacy, wybrane utwory	67
Biblia	69

Średniowiecze

Charakterystyka epoki	78
Lektury	85
<i>Bogurodzica</i>	85
<i>Lament świętokrzyski</i> (fragmenty)	87
<i>Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> (fragmenty)	89
<i>Pieśń o Rolandzie</i> (fragmenty)	92
Dante Alighieri, <i>Boska komedia</i> (fragmenty) R	95

Renesans

Charakterystyka epoki	99
Lektury	108
Jan Kochanowski, wybrane pieśni (w tym <i>Pieśń IX</i> ks. I, <i>Pieśń V</i> ks. II)	108
Jan Kochanowski, <i>Treny</i> (jako cykl poetycki) R	111

Barok

Charakterystyka epoki	116
Lektury	126
Mikołaj Sęp Szarzyński, wybrane sonety	126
Daniel Naborowski, wybrane wiersze	128
Jan Andrzej Morsztyn, wybrane wiersze	131
William Szekspir, <i>Makbet</i>	133
William Szekspir, <i>Hamlet</i> R	138
Molier, <i>Skąpiec</i>	142

Oświecenie

Charakterystyka epoki	146
Lektury	155
Ignacy Krasicki, <i>Hymn do miłości ojczyzny</i>	155
Ignacy Krasicki, wybrane bajki	156
Ignacy Krasicki, wybrane satyry	160

Romantyzm

Charakterystyka epoki	162
Lektury	171
Adam Mickiewicz, <i>Oda do młodości</i>	171
Adam Mickiewicz, wybrane ballady	173
Adam Mickiewicz, <i>Sonety krymskie</i>	176
Adam Mickiewicz, wybrane wiersze	178
Adam Mickiewicz, <i>Dziady</i> , cz. II	181
Adam Mickiewicz, <i>Dziady</i> , cz. III	185
Adam Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i> (księgi: I, II, IV, X, XI, XII)	191
Juliusz Słowacki, wybrane wiersze	197
Juliusz Słowacki, <i>Kordian</i> R	203
Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i>	206
Cyprian Norwid, wybrane wiersze	210
Cyprian Norwid, <i>Fortepian Szopena</i> R	215
Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i>	217

Pozytywizm

Charakterystyka epoki	222
Lektury	231
Bolesław Prus, <i>Lalka</i>	231
Henryk Sienkiewicz, <i>Potop</i> (fragmenty)	238
Fiodor Dostojewski, <i>Zbrodnia i kara</i>	246
Gustaw Flaubert, <i>Pani Bovary</i> R	249

Zadania maturalne	253
-------------------------	-----

Młoda Polska

Charakterystyka epoki	266
Lektury	274
Kazimierz Przerwa-Tetmajer, wybrane wiersze	274
Leopold Staff, wybrane wiersze	276

Stanisław Wyspiański, <i>Wesele</i>	278
Władysław Stanisław Reymont, <i>Chłopi</i> (fragmenty)	287

Dwudziestolecie międzywojenne

Charakterystyka epoki	291
Lektury	300
Bolesław Leśmian, wybrane wiersze	300
Julian Tuwim, wybrane wiersze	301
Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, wybrane wiersze	303
Julian Przyboś, wybrane wiersze R	305
Józef Czechowicz, wybrane wiersze	306
Stefan Żeromski, <i>Przedwiośnie</i>	308
Witold Gombrowicz, <i>Ferdydurke</i> (fragmenty)	314
Bruno Schulz, <i>Sklepy cynamonowe</i> R	318
Stanisław Ignacy Witkiewicz, <i>Szewcy</i> R	322
Franz Kafka, <i>Proces</i> (fragmenty) R	327
Michaił Buthakow, <i>Mistrz i Małgorzata</i> R	330

Wojna i okupacja

Charakterystyka epoki	334
Lektury	340
Krzysztof Kamil Baczyński, wybrane wiersze	340
Tadeusz Borowski, <i>Proszę państwa do gazu...</i>	342
Gustaw Herling-Grudziński, <i>Inny świat</i> (fragmenty)	344
Hanna Krall, <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i>	349

Współczesność – literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.

Charakterystyka epoki	353
Lektury	362
Czesław Miłosz, wybrane wiersze	362
Tadeusz Różewicz, wybrane wiersze	364
Zbigniew Herbert, wybrane wiersze	366
Wisława Szymborska, wybrane wiersze	369
Miron Białoszewski, wybrane wiersze	371
Stanisław Barańczak, wybrane wiersze R	373
Halina Poświatowska, wybrane wiersze	375
Albert Camus, <i>Dżuma</i>	376
George Orwell, <i>Rok 1984</i>	379
Sławomir Mrożek, <i>Tango</i>	383
Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie R	386
Tadeusz Konwicki, <i>Mała apokalipsa</i> R	388
Marek Nowakowski, <i>Góra „Edek”</i>	391
Andrzej Stasiuk, <i>Miejsce</i>	392
Olga Tokarczuk, <i>Profesor Andrews w Warszawie</i>	395
Wybrane eseje R	398

Ryszard Kapuściński, <i>Podróże z Herodotem</i> (fragmenty)	402
Janusz Głowacki, <i>Antygona w Nowym Jorku</i> R	405
Zadania maturalne	408

Dział 4. Wiedza o literaturze

Budowa dzieła literackiego

Elementy składowe dzieła literackiego	418
Rodzaje literackie	420
Liryka	420
Epika	423
Dramat	426
Gatunki literackie	428
Gatunki synkretyczne	430

Analiza i interpretacja utworu literackiego

Narzędzia pracy z tekstem literackim	431
Elementy znaczące w utworze	432
Konwencje literackie R	433
Konteksty interpretacyjne	434
Wartości i wartościowanie w tekście literackim	436
Odczytywanie treści symbolicznych i alegorycznych	437
Ironia i jej funkcje	438

Gatunki dziennikarskie

Funkcje gatunków dziennikarskich	439
Gatunki informacyjne	439
Gatunki publicystyczne	440
Teksty popularnonaukowe	443
Teksty naukowe	443
Zadania maturalne	445

Dział 5. Wiedza o kulturze

Teksty kultury

Kluczowe pojęcia	448
Najważniejsze zagadnienia w odbiorze tekstu kultury	450
Związki między tekstami kultury R	452
Odbiór tekstu kultury krok po kroku	454
ABC analizy i interpretacji dzieła sztuki	454
Analiza i interpretacja dzieł sztuki	456
Zadania maturalne	465

Dział 6. Nauka o języku

Gramatyka w analizie i interpretacji tekstów

Fleksja i jej wartość stylistyczna w tekstach literackich	468
Leksyka i jej wpływ na charakter utworu	469
Frazeologia i jej funkcje w tekstach literackich	470
Słotwórstwo jako źródło znaczeń w utworach	470
Składnia i jej znaczenie w tekście	471
Stylistyczne znaczenie ortografii i interpunkcji	472

Komunikacja językowa

Funkcje języka R	473
Językowy obraz świata R	473
Język jako system znaków	474
Akt komunikacji językowej	474
Funkcje wypowiedzi	476
Funkcja informatywna	476
Funkcja ekspresywna	477
Funkcja impresywna	477
Funkcja poetycka	478
Funkcja fatyczna R	479
Funkcja magiczna R	480
Zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi	480

Zróżnicowanie języka polskiego

Język ogólny	481
Odmiany terytorialne polszczyzny	482
Odmiany środowiskowe i zawodowe	483
Styl indywidualny i typowy R	484
Style funkcjonalne polszczyzny	484
Środki stylistyczne i ich funkcje	485
Fonetyczne środki stylistyczne	486
Wersyfikacyjne środki stylistyczne	486
Fleksyjne środki stylistyczne	487
Słotwórcze środki stylistyczne	487
Składniowe środki stylistyczne	487
Leksykalne i frazeologiczne środki stylistyczne	488
Synonimy, antonimy, homonimy, wyrazy wieloznaczne	491
Związki frazeologiczne	491
Słownictwo nacechowane emocjonalnie i wartościujące	493
Rodzaje i funkcje stylizacji	494
Archaizacja	494
Dialektyzacja	495
Kolokwializacja	496

Stylizacja środowiskowa	496
Stylizacja biblijna	497
Stylizacja mitologiczna	498
Poetyzacja	498
Nawiązania i figury myśli	499
Stylizacja na język innego utworu R	499
Zapożyczenia	500
Moda językowa we współczesnej polszczyźnie	501
Tabu językowe R	502

Kultura języka

Poprawność i stosowność wypowiedzi	505
Norma językowa	505
Kryteria poprawności językowej	506
Błędy językowe	507
Etykieta językowa	509

Retoryka

Cechy i funkcje wypowiedzi retorycznej	510
Informacje i opinie	512
Szkolna wypowiedź argumentacyjna	513
Etyka językowa, perswazja i manipulacja	516
Językowe i pozajęzykowe sposoby manipulacji	517
Nowomowa	519
Erystyka	520
Zadania maturalne	522

SPRAWDŹ
AKTUALNOŚĆ CKE

Kod:
P6QEE6

app.nowaterazmatura.pl

RENEANS

BAROK

OŚWIECENIE

Charakterystyka epoki

Nazwa epoki

Pochodzenie terminu *barok*, używanego zarówno dla określenia epoki literackiej, jak i stylu w sztuce, nie zostało jednoznacznie ustalone. Po włosku *barocco* oznacza 'dziwność, nietypowość', portugalscy jubilerzy używali słowa *barroco* dla nazwania perły o nieregularnym kształcie. Określenia te

odpowiadają charakterowi epoki, w której odrzucono dominujący w renesansie klasyczny kanon piękna, oparty na umiarze, prostocie i harmonii. Z początku taką właśnie sztukę – odbieraną jako dziwaczną, i zbyt ozdobną – zaczęto nazywać mianem barokowej.

Ramy czasowe

W **Europie** barok rozpoczął się pod **koniec XVI w.** i trwał **do połowy XVIII w.** W **Polsce** datuje się go podobnie: od **końca XVI w.** (1584 r., śmierć Kochanowskiego) **do połowy XVIII stulecia** – umowną datą końca baroku w literaturze polskiej jest rok 1764, w którym na tron wstąpił Stanisław August Poniatowski. Przyjmuje się, że **dojrzały barok to wiek XVII**. Były to czasy niespokojne – sobór trydencki zapoczątkował kontrreformację, która przyniosła napięcia na tle religijnym i prześladowania, wybuchła wojna trzydziestoletnia. Jedno-

ześnie umocniła się władza absolutna – we Francji Ludwika XIV (Króla Słońce), w Rosji – cara Piotra I. W Rzeczypospolitej Obojga Narodów tron objęto kolejno szwedzka dynastia Wazów, Jan III Sobieski (ostatnie wielkie zwycięstwo w dziejach I Rzeczypospolitej – odsiecz wiedeńska) i saska dynastia Wettynów. Państwo zostało osłabione przez potop szwedzki (1655–1660), wojnę z Turcją, konflikt z Rosją i powstanie kozackie Bohdana Chmielnickiego, nękały je też problemy wewnętrzne (*liberum veto*, słaba władza królewska).

Pojęcia kluczowe dla zrozumienia epoki

KONTRREFORMACJA

- Oznacza działania podjęte przez Kościół katolicki mające na celu **zwalczenie reformacji**.
- Zaczynem kontrreformacji stał się **sobór trydencki**, podczas którego ustalono główne kierunki działania instytucji kościelnych.
- Najważniejsze zadania – prowadzenia szkół katolickich i misji oraz głoszenia kazań nawołujących do wytrwania w wierze – miał realizować zakon **jezuitów**.
- Starano się odzyskać wyznawców, którzy odeszli od Kościoła, i pozyskać nowych. Służył temu m.in. intensywny **rozwój sztuki religijnej**.
- Kontrreformacja przyniosła falę nietolerancji i prześladowań innowierców, zainicjowaną oficjalnie przez inkwizycję. Tworzono indeksy ksiąg zakazanych i organizowano procesy przeciwko heretykom. Majątki skazanych przejmował Kościół. Przez wiele lat Polska była oazą tolerancji religijnej, jednak w 1658 r. sejm nakazał arianom nawrócenie się na katolicyzm lub opuszczenie kraju.

Giovanni Lorenzo Bernini, *Ekstaza św. Teresy*, 1652

4 min

Angelika
opowiada

Kod: ZQKJ7A

app.nowaterazmatura.pl

film: **Barok – charakterystyka epoki**

Skutki reformacji:

- wzmocnienie Kościoła rzymskokatolickiego
- rozwój sztuki religijnej
- wojny religijne i prześladowania innowierców.

TEATRALIZACJA ŻYCIA

- Czasy baroku były okresem rozkwitu wystawnych form życia publicznego. Codzienne czynności i zwyczaje nabrały cech rytuału, ceremonii z bogatą teatralną oprawą i przygotowywanymi specjalnie na tę okazję dekoracjami. Zjawisko to było powiązane z etykietą i stylem życia dworów, zwłaszcza francuskiego dworu Króla Słońce, obrzędowością kontrreformacyjnego Kościoła czy zabawami dworów magnackich.
- W pałacowych ogrodach budowano fantazyjne, baśniowe dekoracje, np. bramy triumfalne przystrojone owocami i kwiatami. W architekturze i wystroju wnętrz pojawiło się mnóstwo złocień, rzeźb i niezwykłych elementów dekoracyjnych.

METAFIZYKA

- Spory światopoglądowe, nietolerancja, wojny religijne, wysoka śmiertelność ludzi będąca wynikiem wojen i chorób – wszystko to powodowało, że w człowieku żyjącym w XVII w. narastały uczucia zagubienia, lęku i zagrożenia. Ukojeniem tych niepokojów okazał się zwrot ku sferze duchowej.

SARMATYZM

- W Polsce popularność zyskała koncepcja, według której polska szlachta miała rzekomo pochodzić od starożytnego ludu dzielnych Sarmatów. Polscy szlachcice przypisywali sobie pozytywne cechy dawnych wojowników i, przekonani o własnej wyższości i potędze, zaczęli nobilitować swoją grupę społeczną, roszcząc sobie prawo do nieograniczonej wolności i przywilejów.
- Ideologia sarmacka przejawiała się w obyczajowości i stylu życia, oznaczała przywiązanie do tradycji rycerskiej i dawnych zwyczajów. Charakterystyczna była skłonność do hucznych zabaw i przepychu, rubasznosc, brak umiaru. Broń oraz noszone przez szlachtę sarmacką żupany, kontusze, jedwabne pasy wzorowane były na wschodnich, orientalnych.
- Na początku epoki baroku sarmatyzm pełnił ważną funkcję polityczną: uzasadniał polską ekspansję terytorialną na wschód, podtrzymywał nastawienie patriotyczne, ducha walki i kult wolności.

- Noszono peruki i obfite stroje. Używano dużej ilości perfum i pudru. Popularne były bale, maskarady, pokazy sztucznych ogni i widowiska, a także procesje i pogrzeby z odpowiednią oprawą plastyczną (w Polsce – z portretami trumiennymi).

Portret trumienny Barbary Domiceli Lubomirskiej, 1676

- Termin *metafizyka* oznacza wszystko to, co jest poza materią: to nauka o bycie, duszy, relacji między człowiekiem a Bogiem. W dobie baroku pojawiają się – podobnie jak w średniowieczu – mistycy poszukujący Boga w ekstazie religijnej, która jest możliwa dzięki odrzuceniu wszystkiego, co ziemskie, i zatraceniu się w modlitwie.

- Z czasem górę wzięły zjawiska negatywne – sarmatyzm zaczęło utożsamiać z konserwatyzmem, zacofaniem, dewocją i ksenofobią, skłonnością do sporów, bijatyk i pijaństwa. Sarmaci byli powierzchownie religijni, przesądni, słabo wykształceni, a także mało tolerancyjni wobec innych narodów i wyznań religijnych.

Autor nieznany, *Szlachta w mundurach wojewódzkich*

Filozofia

Filozofia epoki kształtowała się pod wpływem burzliwych okoliczności historycznych oraz społecznych, dlatego dominowały w niej elementy mniej optymistyczne niż w dobie odrodzenia.

Wyraźny był **odwrót od humanistycznego antropocentryzmu ku teocentryzmowi**, nawiązującemu do teorii ukształtowanych jeszcze w epoce średniowiecza.

Angelika opowiada

Kod: GUV7J9

app.nowaterazmatura.pl

film: **Filozofia baroku**

1 min

- poezja Stanisława Barańczaka (konceptyzm)
- poezja Stanisława Grochowiaka (poetyka barokowa, turpizm, łączenie motywów miłości i śmierci, piękna i brzydoty)
- poezja Jarosława Marka Rymkiewicza (metafizyka)
- twórczość Wisławy Szymborskiej (konceptyzm, operowanie paradoksem, zderzanie przeciwieństw, wiersze *Kobiety Rubensa*, *Portret kobiety*).

KONTEKST KULTUROWY

Film:

- *Połop*, reż. Jerzy Hoffman (ekranizacja powieści Sienkiewicza)
- *Zakochany Molière*, reż. Laurent Tirard (opowieść o doświadczeniach Molière i jego perypetiach, które doprowadziły go – po pierwszych próbach pisania tragedii – do odkrycia talentu komedio-pisarza)
- *Królowa sceny*, reż. Richard Eyre (historia z angielskiego XVII-wiecznego teatru, w którym toczy się rozgrywka pomiędzy mężczyznami dotychczas odgrywającymi kobiece role a ambicjami kobiet, by stanąć na scenie jako aktorki)
- *Vatel*, reż. Roland Joffé (mistrz ceremonii księcia de Condé przygotowuje ucztę dla wszystkich arystokratów Wersalu, która ma oszołomić samego Króla Słońce)
- *Król tańczy*, reż. Gérard Corbiau (opowieść o tanecznej pasji i dochodzeniu do władzy Ludwika XIV)
- *Dziewczyna z perłą*, reż. Peter Webber (adaptacja powieści Tracy Chevalier, fantazja na temat powstawania słynnego obrazu Jana Vermeera, XVII-wiecznego malarza holenderskiego).

Teatr:

- *Skąpiec*, reż. Ewelina Marciniak (dramat Molière przeniesiony w kontekst współczesnego kapitalizmu, głównym tematem pozostają pieniądze)

Alessandro Mendini, *Proust Geometrica*, 1976

- Paul Barz, *Kolacja na cztery ręce* (fabuła sztuki została oparta na fikcyjnym spotkaniu dwóch genialnych niemieckich kompozytorów barokowych: Georga Friedricha Händla oraz Jana Sebastiana Bacha)
- *Trylogia*, reż. Jan Klata (reżyser odwołuje się do świata XVII-wiecznej Rzeczypospolitej, jego mitów i wzorców osobowych, przetwarza je groteskowo, pozbawiając heroizmu i pytając o naszą współczesną tożsamość)

Malarstwo:

- Fernando Botero, *Leżąca naga kobieta z kwiatami* (karykatura stylu barokowego)
- Naomi Devil, seria obrazów łączących motywy barokowe z elementami współczesności.

Zjawiska popularne:

- pokazy sztucznych ogni, bale maskowe, parady, zabawy na świeżym powietrzu – publiczne formy rozrywki, które zyskały w baroku bardzo rozbudowane formy
- konwencja przedstawień operowych
- seria *Kozacy: Europejskie boje, Sztuka wojny, Powrót na wojnę* (strategiczna gra historyczna osadzona w realiach XVII i XVIII w., umożliwiająca prowadzenie kampanii wojennych w scenerii z epoki i na bazie faktów historycznych).

Kadr z filmu *Król tańczy*, reż. Gérard Corbiau, 2000

Fernando Botero, *Leżąca naga kobieta z kwiatami*, 1992

Omówienie wybranych utworów

Sowiński w okopach Woli

Wiersz jest przykładem **poezji tyrtejskiej**, czyli poezji patriotycznej, nawołującej do walki o wolność, sławiącej takie cnoty bojowe, jak waleczność, ofiarność i poświęcenie dla ojczyzny. Określenie to pochodzi od imienia starożytnego poety greckiego Tyrtajosa, autora elegii wzywających Spartan do nieustępliwej walki w obronie zagrożonej Sparty. Utwór Słowackiego kreuje wzorzec osobowy romantycznego bohatera, wpisując się tym samym w konwencję **poezji parenetycznej**.

Słowacki wykorzystał w utworze do ukazania **wzoru patriotyzmu** legendę związaną z rycerską śmiercią generała Józefa Sowińskiego. Generał całe życie służył ojczyźnie. Brał udział w insurekcji kościuszkowskiej i wojnach napoleońskich. W bitwie pod Borodino w 1812 r. został ranny i w wyniku obrażeń stracił nogę. Okoliczności jego śmierci podczas obrony Woli nie są znane. Prawdopodobnie zginął wraz ze swoimi żołnierzami już po złożeniu broni. Postać generała stała się legendą. Słowacki wykorzystał ją, by ukazać **Sowińskiego jako polskiego Leonidasa** – męznego wodza Spartan, który w bitwie pod Termopilami wolął zginąć niż się poddać. Generał umiera jak antyczny bohater i średniowieczny rycerz: z bronią w ręku, z twarzą zwróconą w kierunku wrogów. Wykorzystane w utworze symbole religijne nadają tej śmierci wymiar sakralny. Słowacki dokonuje **heroizacji, mitologizacji** śmierci Sowińskiego tak, by postawa generała, jego niezgoda na niewolę – nawet za cenę życia – stała się zachętą i wzorem dla rodaków.

Utwór został napisany wierszem białym (bezrymowym) w konwencji średniowiecznych *chansons de geste* – epickich opowieści o legendarnych

rycerzach. Utwór przywodzi na myśl **pieśni rycerskie** także z uwagi na wersyfikację: ośmiowersowe strofy mają po osiem sylab i podobną liczbę akcentów, a rytm zdaniom nadają liczne powtórzenia, inwersje i antytezy.

Pogrzeb kapitana Meyznera

Bohater wiersza kapitan Meyzner był jednym z wielu Polaków, którzy po upadku powstania listopadowego znaleźli się na emigracji. Początkowo powstańcy byli witani w Europie z sympatią, szybko jednak przestano ich wspierać i emigranci zderzyli się z trudnymi realiami życia na obczyźnie. Wielu z nich zmagano się z nędzą i brakiem perspektyw na poprawę własnego losu. Jednym z takich **powstańczych bohaterów**, którzy na obczyźnie umarli w zapomnieniu i biedzie, był właśnie kapitan Józef Meyzner.

Wiersz Juliusza Słowackiego łączy **liryczną refleksję z epicką opowieścią** i elementami dramatu. Początek i koniec utworu ma charakter refleksyjny, osoba mówiąca komentuje wydarzenia, których była świadkiem. Środkowa część jest natomiast poruszającą epicką i drobiazgową opowieścią o przebiegu pochówku. Podmiot liryczny szczegółowo opisuje wygląd zwłok, cytuje wypowiedzi pracowników cmentarza i pracowników pogrzebu. Emocjonalna siła utworu wynika z kontrastu między wielkim męstwem powstańczego oficera, którego słuchała *rycerzy gromada*, a nędzą jego emigracyjnego losu. Mimo że w wierszu mamy do czynienia z odwróconym toposem godnego pochówku, to obecność symboliki religijnej, nawiązań do Biblii i *Iliady* Homera, uwzniośla, **heroizuje** postać bohatera.

Stereotyp polskiego patrioty:

Choćby nie było

na świecie

Jednego już nawet

Polaka,

To ja jeszcze zginąć

muszę

Za miłą moją Ojczyznę,

I za ojców moich duszę

(Juliusz Słowacki,

Sowiński w okopach Woli)

Konteksty**KONTEKST LITERACKI****Literatura:**

- Homer, *Iliada* (ideał herosa)
- *Pieśń o Rolandzie* (obraz chwalebnej śmierci)
- Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona* (liryka patriotyczna, bohaterska śmierć, heroizacja bohatera)
- Władysław Broniewski, *Bagnet na broń* (wezwanie do walki)

KONTEKST HISTORYCZNY**Historia:**

- powstanie listopadowe i jego skutki

Wojciech Kossak, *Generał Sowiński na szafcach Woli*, 1923

- walki w czasie II wojny

Utwór można wykorzystać w wypowiedziach dotyczących

- poezji tyrtejskiej
- bohaterskiej śmierci
- kodeksu rycerskiego
- emigracji i śmierci na obczyźnie
- *ars moriendi* – motywu dobrej śmierci
- mitologizacji i jej funkcji w utworach literackich

Juliusz Słowacki, *Kordian* **R**

Geneza

Dramat został wydany anonimowo w Paryżu w 1834 r. Miał być pierwszą częścią trylogii zatytułowanej *Spisek koronacyjny*. Utwór ten nie doczekał się jednak

kontynuacji – część druga prawdopodobnie nigdy nie powstała, a szkic części trzeciej poeta zniszczył.

Gatunek

Kordian ma cechy **dramatu romantycznego**:

- **nieprzestrzeganie klasycznej zasady trzech jedności**: miejsca, czasu i akcji;
- **otwarta kompozycja** – epizody luźno ze sobą powiązane, brak informacji o dalszych losach bohatera, sceny zbiorowe sąsiadują z kameralnymi;
- **synkretyzm** – łączenie elementów charakterystycznych dla różnych rodzajów literackich,

- **niejednorodność stylistyczna** – występowanie obok siebie tragizmu i komizmu, patosu i ironii;
- przenikanie się **świata rzeczywistego i fantastycznego** (*Przygotowanie* – postacie fantastyczne: czarownica, szatan itp.);
- **niesceniczny charakter utworu**;
- **nawiązania do Szekspira** (do *Hamleta* i *Makbeta*).

Czas i miejsce akcji

Nierealistyczna scena *Przygotowania* rozgrywa się w Karpatach na przełomie wieków – w nocy z 31 grudnia 1799 r. na 1 stycznia 1800 r. Właściwa akcja *Kordiana* toczy się w latach 1825–1829.

Akcja aktu I rozgrywa się w wiejskim dworku, aktu II – w Londynie, Włoszech i Watykanie, a aktu III – w Warszawie.

Tematyka

Dramat przedstawia **historię dojrzewania** Kordiana oraz – zgodnie z podtytułem – **spisek** i próbę zamachu na cara Mikołaja I. Główny bohater, ze

względu na wewnętrzną słabość, nie jest w stanie dokonać zamachu i car uchodzi z życiem. Słowacki szuka przyczyn klęski pokolenia powstańców.

Treść

Przygotowanie

U progu nowego stulecia moce piekielne przygotowują przyszłe wydarzenia historyczne – powołują do życia przywódców powstania listopadowego (generała Józefa Chłopickiego, księcia Adama Czartoryskiego, generała Jana Skrzyneckiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, który jako Prezes pojawia się w *Kordianie*, Joachima Lelewela i generała

Jana Krukowieckiego). Scena **fantastyczna**, przypominająca spotkanie z trzema wiedźmami w *Makbecie* Szekspira, wprowadza nastrój niesamowitości, a jednocześnie elementy satyry politycznej.

Prolog

Osoby *Prologu* prezentują **trzy koncepcje poezji**. Pierwsza koncepcja (Mickiewicza) podnosi poetę do rangi proroka, który daje mesjanistyczną

6 min

Przypomnij sobie treść lektury

Kod: 6EGSRR

app.nowaterazmatura.pl
animacja: **Kordian**

Poznaj więcej szczegółów

Kod: L8WE4J

app.nowaterazmatura.pl
obszerne streszczenie:
Kordian

Matura pisemna. Wypracowanie **R**

Sprawdź w Zbiorze zadań maturalnych. Matura pisemna Więcej tematów wypracowań, s. 107–121

Temat 1. (0–35)

Literatura jako wielka synteza sztuk.

Rozważ, jak łączenie różnych sztuk wpływa w dziele literackim na kreację świata przedstawionego.

W pracy odwołaj się do:

- lektury obowiązkowej,
- innych utworów literackich,
- wybranego kontekstu.

Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Wskazówki

- Przeczytaj uważnie polecenie. Zauważ, że w swoim wypracowaniu musisz koniecznie uwzględnić 4 elementy:
 - odwołać się **do trzech utworów**: do wybranej przez siebie lektury obowiązkowej (z poziomu podstawowego lub rozszerzonego), wskazanej na liście lektur zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym, oraz do dwóch innych tekstów literackich (mogą to być lektury obowiązkowe);
 - przywołać co najmniej **jeden kontekst** pogłębiający i wzbogacający Twoje rozważania; możesz wybrać m.in. kontekst historycznoliteracki, literacki, biblijny, mitologiczny, historyczny, biograficzny, religijny, społeczny, polityczny.
- Zauważ, w jaki sposób sformułowano problem, który masz rozważyć: literatura jako wielka synteza sztuk – jak połączenie różnych dziedzin sztuki w tekście literackim wpływa na kreację świata przedstawionego danego tekstu?
- Zwróć uwagę, że synteza sztuk w literaturze polega na świadomym wprowadzeniu do utworu literackiego elementów z innych dziedzin sztuki (np. malarstwa, rzeźby, muzyki, tańca) i połączeniu ich w taki sposób, by tekst – mimo wykorzystania różnych tworzyw – stanowił spójną całość i zyskiwał nowe znaczenia.
- Zauważ, że świat przedstawiony utworu, w którym współwystępują różne tworzywa, staje się atrakcyjniejszy dla odbiorcy. Łączenie różnych sztuk wzmacnia siłę oddziaływania tekstu i jego przekaz. Literackie, plastyczne i muzyczne środki wyrazu mogą budować nastrój tekstu, sprawiać, że kreacja postaci staje się pełniejsza, a rzeczywistość opisana – uniwersalna.
- Pamiętaj, że o występowaniu zjawiska syntezy sztuk w literaturze mówimy już od czasów romantyzmu. Zauważ, że utworami, w których widoczna jest synteza elementów literackich, plastycznych i muzycznych, są np. III część *Dziadów* i *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Fortepian Szopena* Cypriana Norwida (romantyzm), *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego, nastrojowe wiersze Leopolda Staffa (Młoda Polska), utwory Juliana Tuwima czy opowiadania Brunona Schulza (dwudziestolecie międzywojenne).
- Zauważ, w jaki sposób w *Panu Tadeuszu* Adama Mickiewicza literackie, muzyczne i plastyczne środki wyrazu budują nastrój utworu oraz oddają stany emocjonalne bohaterów. Elementy malarskie – odwołania do nazw kolorów i kształtów – można dostrzec

np. w scenach opisu soplicowskiego ogrodu i sadu, zamku Horeszków oglądanego oczami Hrabiego czy zachodu słońca. Poeta wprowadza także do tekstu literackiego liczne elementy, które łączą go z muzyką: nazwy utworów i instrumentów muzycznych, terminy muzyczne, opisy tańców, zabiegi językowe rytmizujące wypowiedź. Muzyczność eposu widać np. w scenach gry Wojskiego na rogu, koncertu Jankiela czy poloneza.

- Zastanów się, w jaki sposób Adam Mickiewicz w **III części *Dziadów*** łączy różne dziedziny sztuki, tworząc dzieło totalne, oddziałujące na różne zmysły? Pamiętaj, że romantycy postrzegali sztukę jako twór jednorodny, próbowali stworzyć dzieła komplementarne o wybitnej randze i doniosłym dla narodu znaczeniu. Wiedzę o epoce romantyzmu i dramacie romantycznym jako gatunku literackim realizującym syntezę sztuk możesz wykorzystać w swoim wypracowaniu jako kontekst.
- Przeanalizuj, jak Stanisław Wyspiański urzeczywistnia syntezę sztuk w ***Weselu***. W jaki sposób łączy w utworze malarskie i muzyczne inspiracje? Zwróć uwagę, że poeta tworzy w tym dramacie narodowym oryginalną wizję – łączy motyw wesela z wątkami narodowowyzwoleńczymi. Pamiętaj, że artysta jako entuzjasta teatru sformułował własną koncepcję teatru ogromnego. Chciał, nawiązując do tradycji romantycznej, stworzyć przedstawienie, które nie ma ograniczeń czasowych, przestrzennych i tematycznych. Wykracza także poza sferę świata ziemskiego. Teatr ogromny Wyspiańskiego łączy wszystkie sfery życia, tworzy wizyjną i syntetyczną przestrzeń totalną. Wiedzę o teatrze totalnym możesz wykorzystać w swojej wypowiedzi jako kontekst.
- Uporządkuj zebrany materiał i zaplanuj swoje wypracowanie. Pamiętaj o zachowaniu właściwej kompozycji wypowiedzi:
 - **w wstępie** nawiąż do tematu – np. zdefiniuj pojęcie syntezy sztuk w literaturze i zbuduj ogólną refleksję na temat wpływu elementów muzycznych i plastycznych na konstrukcję świata przedstawionego; następnie sformułuj tezę lub hipotezę – zajmij stanowisko wobec problemu określonego w temacie wypowiedzi;
 - **w rozwinięciu** przedstaw argumentację uzasadniającą przyjęte stanowisko, wynikającą z funkcjonalnej analizy i interpretacji lektury obowiązkowej, np. *Wesele*, oraz dwóch innych utworów pochodzących z dwóch różnych epok, np. III cz. *Dziadów* (romantyzm) i *Deszczu jesiennego* (Młoda Polska); pamiętaj, aby w kolejno prezentowanych tekstach analizować

→ **Charakterystyka epoki. Romantyzm**, patrz s. 162–170

→ **A. Mickiewicz, *Dziady*, cz. III**, patrz s. 185–191

→ **A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz***, patrz s. 191–197

→ **C. Norwid, *Fortepian Szopena***, patrz s. 215–216

→ **Charakterystyka epoki. Młoda Polska**, patrz s. 266–273

→ **S. Wyspiański, *Wesele***, patrz s. 278–286

→ **Synteza sztuk**, patrz s. 453

równocześnie elementy literackie, muzyczne i plastyczne i określać ich funkcję w utworze. Nie zapomnij o przywołaniu przynajmniej jednego kontekstu;

- **w zakończeniu** podsumuj swoje rozważania – sformułuj wnioski końcowe potwierdzające przyjętą

tezę; nie zapomnij o refleksji wartościującej – wyrażeniu własnego zdania na temat problemu rozważanego w Twojej wypowiedzi.

Temat 2. (0–35)

Rozważ, na czym polega mitologizacja świata przedstawionego w dziele literackim.

W pracy odwołaj się do:

- III części *Dziadów* Adama Mickiewicza,
- innych utworów literackich,
- wybranego kontekstu.

Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Matura ustna

Zadanie 1.

Motyw cierpienia niezawinionego. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów Księgi Hioba. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wskazówki

- Przeczytaj uważnie polecenie. Zauważ, że w swojej wypowiedzi musisz koniecznie uwzględnić 2 elementy:
 - odwołać się **do lektury obowiązkowej** wskazanej w poleceniu – znanych Ci fragmentów biblijnej Księgi Hioba;
 - przywołać co najmniej **jeden kontekst** pogłębiający rozumienie omawianego utworu. Możesz wybrać m.in. kontekst historycznoliteracki, literacki, biblijny, mitologiczny, historyczny, biograficzny, religijny, społeczny, polityczny.
- Zauważ, w jaki sposób sformułowano zagadnienie, które masz omówić: Jak człowiek może się zachowywać w obliczu cierpienia?
- Przypomnij, jakie nieszczęścia spadają na bohatera **Księgi Hioba**. Jaką postawę wobec cierpienia przyjmuje Hiob? Jakich emocji doświadcza i jak przyjmuje swój los? Jaką uniwersalną prawdę o ludzkim cierpieniu zawiera Księga Hioba?
- Zastanów się nad wyborem odpowiedniego kontekstu, który pozwoli Ci omówić wskazane zagadnienie w szerszej perspektywie. Pamiętaj, że możesz wykorzystać kolejny utwór, lekturę obowiązkową – np. odwołać się do **III części *Dziadów***. W ten sposób przywołasz kontekst literacki.
- Zwróć uwagę, w jaki sposób przedstawiono w dramacie Adama Mickiewicza cierpienie Pani Rollisonowej. Przeanalizuj przeżywane przez nią emocje i zachowania. Rozważ postawę bohaterki wobec nieszczęścia, które na nią spada. Porównaj ją z postawą Hioba. Co zauważasz? Sformułuj wnioski.
- Uporządkuj zebrany materiał i zaplanuj swoją wypowiedź. Pamiętaj o zachowaniu właściwej kompozycji:
 - **w wstępie** nawiąż do tematu, budując ogólną refleksję wskazującą, że wybór postawy wobec cierpienia od zawsze jest powodem rozważań i trudnych decyzji człowieka; następnie sformułuj tezę – zajmij stanowisko wobec zagadnienia określonego w poleceniu;
 - **w rozwinięciu** przedstaw argumentację uzasadniającą przyjęte stanowisko, wynikającą z funkcjonalnej analizy i interpretacji znanych Ci fragmentów Księgi Hioba. Pamiętaj o obowiązkowym wykorzystaniu kontekstu, który uzupełni Twoją argumentację.
 - **w zakończeniu** podsumuj swoje rozważania – sformułuj wnioski końcowe potwierdzające przyjętą tezę.

Zadanie 2.

Jaki wpływ na człowieka ma sprawowanie przez niego władzy? Omów zagadnienie na podstawie *Makbeta* Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

→ **A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz***, patrz s. 191–197

→ **A. Mickiewicz, *Dziady, cz. III***, patrz s. 185–191

→ **H. Sienkiewicz, *Potop***, patrz s. 238–245

→ **S. Wyspiański, *Wesele***, patrz s. 278–286

Sprawdź w Zbiorze zadań maturalnych. Matura ustna
Więcej zadań z puli zadań jawnych CKE s. 14–102

→ **Biblia**, patrz s. 69–77

→ **A. Mickiewicz, *Dziady, cz. III***, patrz s. 185–191

→ **W. Szekspir, *Makbet***, patrz s. 133–137

Sprawdź rozwiązania zadań

app.
nowaterazmatura.pl
Kod: K7ZA34

→ **S. Żeromski**, *Przedwiośnie*, patrz s. 308–313

→ **A. Camus**, *Dżuma*, patrz s. 376–379

→ **T. Borowski**, *Proszę państwa do gazu*, patrz s. 342–343

→ **G. Herling-Grudziński**, *Inny świat*, patrz s. 344–348

→ **H. Krall**, *Zdążyć przed Panem Bogiem*, patrz s. 349–352

→ **A. Camus**, *Dżuma*, patrz s. 376–379

- Rozważ, jakie postawy dominują w wybranych utworach. Czy zachowanie Cezarego Baryki (w *Przedwiośniu*) i doktora Bernarda Rieux (w *Dżumie*) świadczy o zagubieniu bohaterów, ich niepewności, czy może przeciwnie – są to postaci konsekwentnie dążące do celu? A może odnajdujesz w jednym tekście różne postawy? Zastanów się dlaczego.
- Przemysł, w jaki sposób sytuacja historyczna i charakter epoki wpływają na postawy przyjmowane przez człowieka.
- Przywołaj konteksty – rozważ, jak wskazane przykłady postaw łączą się ze światopoglądem epoki dwudziestolecia międzywojennego i czasów po roku 1939.
 - Uporządkuj zebrany materiał i zaplanuj swoje wypracowanie. Pamiętaj o zachowaniu właściwej kompozycji wypowiedzi:
 - **w wstępie** nawiąż do tematu, budując ogólną refleksję wskazującą, że różne postawy przyjmowane

przez człowieka wobec życia były od zawsze przedmiotem rozważań nie tylko filozoficznych, lecz także literackich; następnie sformułuj tezę lub hipotezę – zajmij stanowisko wobec problemu określonego w temacie wypowiedzi;

- **w rozwinięciu** przedstaw argumentację uzasadniającą przyjęte stanowisko, wynikającą z funkcjonalnej analizy i interpretacji *Przedwiośnia* oraz *Dżumy* lub innego wybranego tekstu literackiego (odwołaj się do konkretnych fragmentów analizowanych utworów). Pamiętaj o kontekstach.
- **w zakończeniu** podsumuj swoje rozważania – sformułuj wnioski końcowe potwierdzające przyjętą tezę; nie zapomnij o refleksji wartościującej – wyrażeniu własnego zdania na temat problemu rozważanego w Twojej wypowiedzi.

Temat 2. (0–35)

Jaką prawdę o człowieku ukazują jego wybory w sytuacjach skrajnych?

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej,
- innego utworu literackiego,
- wybranych kontekstów.

Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 wyrazów.

Matura pisemna. Wypracowanie **R**

Temat 1. (0–35)

Świadectwo literackie rodzi się w ciągłym starciu nie tylko ze wspomnieniem ułatwiającym się z pamięci, ale także z formą jego przekazu.

Maria Delaperrière, *Świadectwo jako problem literacki*, „Teksty Drugie” 2006, nr 3.

Rozważ, jak w literaturze utrwalane jest świadectwo osobiste autora. Punktem wyjścia do rozważań uczyn fragment tekstu Marii Delaperrière.

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej,
- innych utworów literackich,
- wybranego kontekstu.

Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Wskazówki

- Zauważ, że w swoim wypracowaniu musisz uwzględnić 4 elementy:
 - odwołać się **do trzech utworów**: do wybranej lektury obowiązkowej (z poziomu podstawowego lub rozszerzonego), wskazanej na liście lektur zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym, oraz do dwóch innych tekstów literackich (pamiętaj, że to też mogą być lektury obowiązkowe);
 - przywołać co najmniej **jeden kontekst** pogłębiający i wzbogacający Twoje rozważania; możesz wybrać m.in. kontekst historycznoliteracki, literacki, biblijny, mitologiczny, historyczny, biograficzny, religijny, społeczny, polityczny.

Przeczytaj uważnie załączony **cytat i polecenie**, przeanalizuj relację między nimi, znajdź miejsca wspólne. Pamiętaj, że cytat powinien nadać kierunek Twoim rozważaniom.

- Zwróć uwagę, jak sformułowano problem do rozważania: jak w literaturze utrwalane jest świadectwo osobiste autora. Zauważ, że cytat z tekstu Marii Delaperrière wskazuje, że musisz przede wszystkim rozważyć, jaką formę literacką wybiera autor, by dać osobiste świadectwo.
- Zwróć uwagę, że we fragmencie tekstu jest mowa o *starciu* zapamiętanych doświadczeń z formą przekazu. A zatem należy przeanalizować, w jaki sposób autor świadectwa dobiera lub łączy w swoim utworze różne

Sprawdź w Zbiorze zadań maturalnych. Matura pisemna
Więcej tematów wypracowań s. 122–134

gatunki literackie, wykorzystuje różne konwencje, metody opisywania rzeczywistości, tak by móc stworzyć formę najbardziej adekwatną do treści i zamierzonej funkcji tekstu. Drugim aspektem starcia jest ukazanie mechanizmu działania pamięci (przywoływanie wspomnień) oraz wpływu czasu na selekcję i interpretację przeżyć.

- Zauważ, że świadectwo literackie dotyczy zawsze postaci i zdarzeń ważnych w wymiarze historycznym. Jego autor, naoczny świadek lub uczestnik wydarzeń, opisuje losy własne lub jakiejś zbiorowości połączonych wspólnym doświadczeniem. Świadectwo powinno odnosić się do faktów, ale też obejmować przeżycia i refleksje autora.
- Można mówić o świadectwie związanym z losem Polaków (np. łagry, łagry, więzienia komunistyczne), z konkretnym miejscem (np. Kresami, Gdańskiem, Śląskiem), czasem historycznym (np. okupacją hitlerowską, okresem PRL-u), z podróżą czy lekturą. Zauważ, że cechy świadectwa literackiego spełniają przede wszystkim **utwory niefikcyjne** należące do literatury faktu, literatury dokumentu osobistego i eseistyki. Możesz uwzględnić także **literaturę fikcyjną**, której autorzy silnie nasycają świat przedstawiony, zwłaszcza postaci, osobistymi doświadczeniami, dają świadectwo czasu, w którym żyli.
- Przemyśl, które lektury obowiązkowe spełniają wymagania postawione w poleceniu. Wybierz trzy takie utwory, które pozwolą Ci wykazać różnorodność sposobów ujęcia tematu.
- Proponowane teksty literackie:
 - literatura czasu zaborów: **III cz. Dziadów** Adama Mickiewicza (świadectwo męczeństwa Polaków pod zaborami, reportażowy charakter sceny więziennej, autentyczność miejsc, postaci, dedykacja);
 - literatura czasów wojny i okupacji: **Proszę państwa do gazu** Tadeusza Borowskiego (rzeczywistość

łagrów i postawy więźniów, narracja pierwszoosobowa i metoda behawioralna eksponujące perspektywę więźnia), **Inny świat** Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (świadectwo losu Polaka w świecie łagrów ujęte w powieść autobiograficzną połączoną z różnymi odmianami eseju, reportażem, pamiętnikiem), **Zdążyć przed Panem Bogiem** Hanny Krall (perspektywa powstańca w getcie w czasie okupacji hitlerowskiej i perspektywa lekarza po wojnie, wywiad połączony z reportażem literackim).

– literatura w latach 1945–1989: **Podróże z Herodotem** Ryszarda Kapuścińskiego (świadectwo podróży i lektury traktatu Herodota, reportaż literacki).

- Pamiętaj o wyborze kontekstu – może to być kontekst historyczny, biograficzny, związany ze światopoglądem epoki, kulturą, innym tekstem literackim.
- Uporządkuj zebrany materiał i zaplanuj swoje wypracowanie. Pamiętaj o zachowaniu właściwej kompozycji wypowiedzi:
 - **w wstępie** nawiąż do tematu – np. zbuduj ogólną refleksję na temat sposobu przedstawiania świadectwa osobistego w literaturze, sformułuj tezę lub założenie problemowe – zajmij stanowisko wobec problemu określonego w temacie wypowiedzi;
 - **w rozwinięciu** przedstaw argumentację uzasadniającą przyjęte stanowisko, wynikającą z funkcjonalnej analizy i interpretacji lektury obowiązkowej oraz dwóch innych utworów pochodzących z dwóch różnych epok. Pamiętaj o przywołaniu przynajmniej jednego kontekstu;
 - **w zakończeniu** podsumuj swoje rozważania – sformułuj wnioski końcowe potwierdzające przyjętą tezę; nie zapomnij o refleksji wartościującej – wyrażeniu własnego zdania na temat problemu rozważanego w Twojej wypowiedzi.

- **A. Mickiewicz, Dziady, cz. III**, patrz s. 185–191
- **T. Borowski, Proszę państwa do gazu**, patrz s. 342–343
- **G. Herling-Grudziński, Inny świat**, patrz s. 344–348
- **H. Krall, Zdążyć przed Panem Bogiem**, patrz s. 349–352
- **R. Kapuściński, Podróże z Herodotem**, patrz s. 402–404
- **Szkolna wypowiedź argumentacyjna**, patrz s. 513–515

→ **S. Wyspiański, Wesele**, patrz s. 278–286

→ **B. Schulz, Sklepy cynamonowe**, patrz s. 318–322

→ **F. Kafka, Proces**, patrz s. 327–330

→ **M. Bułhakow, Mistrz i Małgorzata**, patrz s. 330–333

Sprawdź w Zbiorze zadań maturalnych. Matura ustna Więcej zadań niejawnych z matury ustnej z materiałem literackim s. 110–112, 128–134

Temat 2. (0–35)

Ludzie marzą i myślą marzenia z tym, co uważają za rzeczywistość.

Olga Tokarczuk, *Prawiek i inne czasy*, Warszawa 1996.

Punktem wyjścia swoich rozważań o roli przenikania się konwencji w kreacji świata przedstawionego w dziele literackim uczyn fragment tekstu Olgi Tokarczuk.

W pracy odwołaj się do:

- *Sklepow cynamonowych* Brunona Schulza,
- innych utworów literackich,
- wybranego kontekstu.

Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Matura ustna

Temat 1.

Człowiek wobec wartości duchowych i materialnych. Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego materiału oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego.

Elementy znaczące w utworze

TYTUŁ I PODTYTUŁ

- Identyfikuje gatunek literacki i wymaga zwrócenia uwagi na jego cechy obecne w utworze, np. *Oda do młodości*, *Sonety krymskie* Adama Mickiewicza.
- Określa temat poruszany w utworze, np. *Zbrodnia i kara* Fiodora Dostojewskiego.
- Ma charakter symboliczny, wskazuje różne możliwości interpretacji problematyki tekstu, np. *Dżuma* Alberta Camusa.
- Odsyła do innego tekstu kultury – wskazuje, że do pełnego zrozumienia dzieła potrzebna jest znajomość utworu, na który wskazuje tytuł, np. *Ballady i romanse* Władysława Broniewskiego odsyłają do zbioru Mickiewicza.
- Wskazuje na związki dzieła literackiego z innymi tekstami kultury – charakter utworu wymaga dostrzeżenia cech charakterystycznych innych dziedzin sztuki, np. *Piosenka o porcelanie* Czesława Miłosza, *Szkice węglem* Henryka Sienkiewicza.
- Koncentruje uwagę na bohaterach, np. *Kordian* Juliusza Słowackiego, *Krzyżacy* Henryka Sienkiewicza, *Chłopi* Władysława Stanisława Reymonta.
- Wskazuje czas lub miejsce, w którym toczy się akcja utworu, np. *W pustyni i w puszczy* Henryka Sienkiewicza.
- Podkreśla wydarzenie stanowiące centrum akcji utworu lub istotny element jego treści, np. *Dziady* Adama Mickiewicza.
- Zwraca uwagę nietypową formą językową, np. *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza, *Mironczarnia* Mirona Białoszewskiego.

MOTTO

- Pomaga w zrozumieniu treści dzieła, jego interpretacji, np. *Zdaje mi się, że widzę... gdzie? / Przed oczyma duszy mojej*. William Szekspir – motto ballady *Romantyczność* Adama Mickiewicza.
- Wskazuje na związek z utworem, z którego zostało zaczerpnięte, lub postacią tam się pojawiającą, np. *Więc kimże w końcu jesteś? / – Jam częścią tej siły, / która wiecznie zła pragnąc, / wieczne czyni dobro*. Johann Wolfgang Goethe, *Faust* – motto powieści *Mistrz i Małgorzata* Michaiła Buhakowa.
- Stanowi odautorski komentarz do utworu literackiego (otwiera drogę interpretacji), np. *Człowiek przyzwyczajony do wszystkiego, jeżeli tylko osiągnie właściwy stopień uległości*. Carl Gustav Jung – motto powieści *Cesarz Ryszarda* Kapuścińskiego.

- Podpowiada rodzaj konwencji literackiej, np. paraboliczność tekstu: *Jest rzeczą równie rozsądną ukazać jakiś rodzaj uwięzienia przez inny, jak ukazać coś, co istnieje rzeczywiście, przez coś innego, co nie istnieje*. Daniel Defoe – motto powieści *Dżuma* Alberta Camusa.

DEDYKACJA

- Wskazuje odbiorcę i konkretną sytuację komunikacyjną, np. wiersze Krzysztofa Kamila Baczyńskiego dedykowane matce: *Matce (Wigilia)*, *Kochanej mojej Mamie – Krzysztof (Rzemieślnik)*.
- Wskazuje na konieczność uwzględnienia w interpretacji kontekstu, do jakiego odsyła wymienione nazwisko, np. *Na ścięciu drzewa* Tadeusza Różewicza dedykowany *Pamięci Jarostawa Iwaszkiewicza autora Ogródów* odsyła do kontekstu twórczości Jarostawa Iwaszkiewicza.

PUNTA (POINTA)

- Wskazuje, jak ważna jest konwencja, w której utrzymane jest dzieło, np. punta *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza podkreśla groteskowość dzieła: *Koniec i bomba, a kto czytał ten trąba*.
- Informuje o przestaniu utworu, np. słowa: *Na tym kończy się ten szereg książek pisanych w ciągu kilku lat i w niemałym trudzie – dla pokrzepienia serc, kończące Trylogię* Henryka Sienkiewicza.
- Paradoksalne zakończenie zwraca uwagę na istotny problem dzieła, np. *Pieśń V z Ksiąg wtórych* Jana Kochanowskiego kończy się puentą, która odwraca znaczenie starego porzekadła i przestrzega Polaków: *Nową przypowieść Polak sobie kupi, / Że i przed szkodą i po szkodzie głupi*.

ZAPIS GRAFICZNY

- Może wyznaczać sposób czytania utworu, który odkrywa inne sensory niż tradycyjna lektura, np. *Raki* Jana Kochanowskiego.
- Uwypukla ważne słowa, fragmenty, np. poezja Mirona Białoszewskiego.

ZNAKI GRAFICZNE I INTERPUNKCJA

- Przykuwają uwagę czytelnika poprzez ich rozmyślne zastosowanie.
- Skłaniają do refleksji i wskazują na podwójne znaczenie, wielość sensów, niedopowiedzenie.

PUNKT KULMINACYJNY

- Może prowadzić do przemiany charakteru bohatera i sposobu jego myślenia, np. w *La/ce* pod słuchana rozmowa Izabeli ze Starskim pokazuje Stachowi prawdziwe oblicze ukochanej.
- Zwraca uwagę na natężenie emocji, np. w *Królu Edypie* Sofoklesa napięcie wzrasta do momentu uświadomienia sobie przez króla Teb, że poszukiwany przez niego zbrodniarz to on sam.

SŁOWA KLUCZE

- Wyrazy istotne dla tekstu, najczęściej powtarzają się wielokrotnie.
- Koncentrują wokół siebie problematykę utworu, np. słowo *ostatni* w *Panu Tadeuszu*.
- Wskazują charakterystyczne cechy epoki, np. poetyzmy w okresie romantyzmu: *szalony, zauroczony, wszechogarniający smutek, duch, serce*; odwołanie do buddyzmu w Młodej Polsce: *nirwana*.

Konwencje literackie

Konwencja literacka – utrwalony zespół norm, które określają sposób powiązania elementów utworu; stosowanie się przez autora do panujących w danym czasie konwencji ułatwia czytelnikowi zrozumienie dzieła.

NAJWAŻNIEJSZE KONWENCJE LITERACKIE

KONWENCJA FANTASTYCZNA

Wyznaczniki konwencji fantastycznej w utworach:

- świat przedstawiony pełen wątków nadnaturalnych i elementów cudownych (odejście od mimetyzmu)
- wykorzystanie mitów i baśni, folkloru i wyobrażeń religijnych
- operowanie następstwem zdarzeń zbliżonym do rzeczywistego

Przykłady:

- Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. II
- Juliusz Słowacki, *Balladyna*

KONWENCJA BAŚNIOWA

Wyznaczniki konwencji baśniowej w utworach:

- ludowa koncepcja świata: antropomorficzna wizja natury, wiara w siły nadprzyrodzone i niepisane normy moralne (nie ma winy bez kary)
- świat przedstawiony nasycony elementami cudowności
- obecność postaci fantastycznych
- ingerencja mocy pozaziemskich w przebieg zdarzeń
- zwycięstwo dobra nad złem

Przykłady:

- Bolesław Leśmian, *Świdryga i Midryga, Dwoje ludzińków, Dwaj Macieje*
- Krzysztof Kamil Baczyński, *Ballada o rzece, Kolysanka, Legenda, Piosenka, Magia*

KONWENCJA REALISTYCZNA

Wyznaczniki konwencji realistycznej w utworach:

- prawdopodobieństwo postaci i wydarzeń, mimetyzm
- przedmiotem zainteresowania jest świat współczesny twórcy
- dzieło literackie dokładnie odwzorowuje ludzkie charaktery i motywacje zachowań

Przykłady:

- Bolesław Prus, *Lalka, Kamizelka*

KONWENCJA NATURALISTYCZNA

Wyznaczniki konwencji naturalistycznej w utworach:

- naukowe i empiryczne traktowanie tematów i dokumentowanie ich badaniami
- skrajny obiektywizm w przedstawianiu rzeczywistości
- unikanie komentarzy interpretacyjnych na rzecz relacji
- człowiek ukazany jako jednostka podporządkowana biologicznym prawom natury, popędowi i instynktom
- kolokwializacja i brutalizacja stylu

Przykłady:

- Bolesław Prus, *Lalka* (spacer po Powiślu)
- Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*

jeden utwór – wiele różnych konwencji

Najważniejsze zagadnienia w odbiorze tekstu kultury

R

• **Konwencja** – sposób zastosowania środków wyrazu w dziele przez artystę, który dostosowuje metody pracy do własnych celów. Konwencja może być realistyczna, idealizująca, dekoracyjna, ekspresyjna, humorystyczna, minimalistyczna, uproszczona, symboliczna. Od rozpoznania konwencji zależą zrozumienie danego dzieła i jego poprawna interpretacja.

• **Kontekst** – to inaczej tło kulturowe, zespół odniesień niezbędnych do pełnego zrozumienia danego utworu literackiego czy dzieła sztuki. Pomocne informacje mogą dotyczyć historii, filozofii, epoki, biografii autora. Czynniki te współistnieją i są wzajemnie powiązane. Dostrzeganie kontekstu jest konieczne, ponieważ żaden utwór nie istnieje w próżni, w oddzieleniu od innych – zawsze jest fragmentem większej całości, czyli kultury. Kontekstami kulturowymi mogą być nie tylko literatura i sztuka, lecz także inne obszary życia: obyczajowość, poczucie humoru, moda.

• **Kategorie estetyczne** – czyli piękno, brzydota i kicz – pozwalają ocenić dzieło i jakość jego wykonania oraz rozpoznać jego cel i przesłanie. Każda z nich wiąże się z określonymi konwencjami i funkcjami dzieła oraz z jego symboliką. **Piękno** to wartość charakteryzująca dzieła doskonałe, harmonijne i proporcjonalne, mistrzowsko wykonane, ukazujące idealną i uporządkowaną rzeczywistość, wywołujące poruszenie i zachwyt. **Brzydota** jest wartością kontrastową w stosunku do piękna – za brzydkie uznaje się zatem wszystko, co przerysowane, zdeformowane, pozbawione proporcji i umiaru, dziwne, niepokojące. **Kiczem** nazywamy masowo produkowane wyroby o formie uproszczonej, przesadzonej, nieudolnej, często pozbawionej treści. Wywołują one jedynie pozytywne emocje, są naiwne, dekoracyjne, nie pobudzają odbiorcy do namysłu. Kicz jest przeciwieństwem wartościowej sztuki.

• Funkcje i symbolika piękna: ukazywanie dobra, Boga, raj, pozytywnych cech, idei, ideałów urody, ponadludzkiego statusu.

• Funkcje i symbolika brzydoty: zwiększenie ekspresji i autentyczności dzieł, ukazywanie zła, szatana, piekła, wojny, choroby, biedy, cierpienia, wad, negatywnych bohaterów, zbrodniarzy, krótkotrwałości życia i doczesnych dóbr.

• Funkcje i symbolika kiczu: ukazywanie marzeń, fantazji, ucieczki od rzeczywistości, wywoływanie silnych emocji, odzwierciedlanie specyfiki współczesnej kultury i konsumpcyjnego stylu życia, refleksja nad brakiem kanonów i ideałów w nowoczesnym świecie.

• **Elementy znaczące i powiązania między nimi**, np. w dawnym malarstwie może być to rekwizyt trzymany przez postać, będący atrybutem bóstwa, postaci mitologicznej czy wskazujący na jej zawód, funkcję lub pochodzenie społeczne.

• **Symbol** to element przedstawienia, który może mieć wiele dodatkowych znaczeń, odsyłających do nieukazanych bezpośrednio zjawisk, idei lub pojęć. Treści te nie są stałe, mogą też być wobec siebie sprzeczne.

Edward Munch, *Taniec życia*.

Obraz w symbolicznej formie przedstawia kolejne etapy życia i relacji miłosnych, ukazane od jego lewej do prawej strony.

• **Alegoria** to obiekt mający – poza znaczeniem dosłownym – ustaloną treść przenośną albo ukazujący pojęcia abstrakcyjne. Alegoryczne postaci z rekwizytami lub zwierzęta mogą uosabiać sprawiedliwość, miłość czy śmierć.

Antonio de Pereda, *Alegoria próżności*.

Dzieło ukazuje kompozycję przedmiotów o znaczeniach dotyczących pożądania bogactwa, doczesnych dóbr i stawy. Jednocześnie przedmioty te niosą znaczenia związane z marnością, nietrwałością, zmiennością losu, przemijaniem (*vanitas*).

• **Motywy** to tematy – głównie filozoficzne, religijne i mitologiczne – wielokrotnie powtarzane oraz przekształcane w kolejnych stuleciach. Te same motywy podejmuje twórcy różnych dziedzin:

przykładami utworów w konwencji humorystycznej są parodie, pastisze, satyry

klasyczny ideał dzieła sztuki = poruszać + uczyć + sprawiać przyjemność

teoria piękna wywodzi się z antyku

piękno = mimesis + proporcje + symetria + harmonia + umiar

motyw *vanitas* ma źródła w starożytności, ale najbardziej popularny był w czasach baroku

vanitas = marność nad marnościami i wszystko marność (Księga Koheleeta)

stałe motywy żywotne w ciągu stuleci, pojawiające się w literaturze i innych dziedzinach kultury, nazywamy **toposami**

Nicolas Poussin, *Et in Arcadia ego*.

Malarz zinterpretował obecny w literaturze od antyku motyw Arkadii, czyli mitycznej krainy sielskiej szczęśliwości, w której jednak obecna jest śmierć. Tytuł obrazu można przetłumaczyć: *I ja byłem w Arkadii (zmarły w grobie)* albo *I ja jestem w Arkadii (śmierć)*.

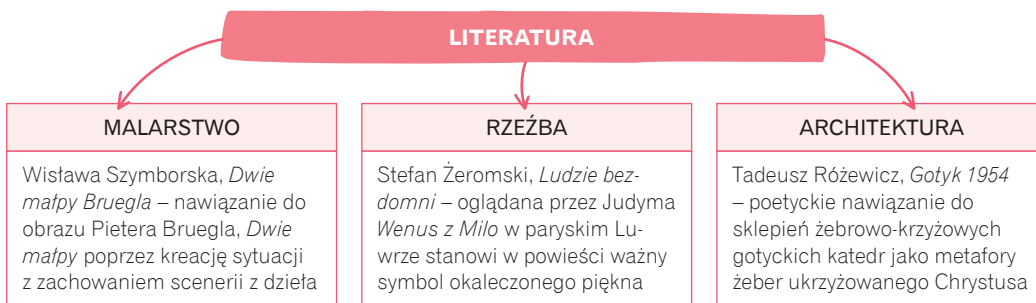
wątek ukazany w obrazie może mieć odzwierciedlenie również w rzeźbie czy utworze literackim. Przykładem mogą być motywy dekoracyjne liści akantu czy wieńców laurowych, czyli rozpoznawalne nawiązania do dziedzictwa antyku.

- **Problemy, tematy**, np. miłość, cierpienie, wiara, starość, praca, miasto, natura, kondycja ludzka. Należy zwrócić uwagę na relację tematu dzieła do jego tytułu – określić, czy tytuł pomaga zrozumieć sens dzieła, czy też wydaje się sprzeczny z jego problematyką lub z nią niezwiązany.

- **Przesłanie**, np. niesione przez dzieła o tematyce historycznej, batalistycznej, żołnierskiej, sławiające dzieje narodu, a także nawołujące do heroicznej walki i bohaterstwa.
- **Wzorce, idee** – poglądy filozoficzne, postulaty społeczne, wartości, kreacje artystyczne, postawy społeczne, obyczajowe, narodowe.
- **Funkcja, przeznaczenie** – cecha dzieł sztuki wskazująca na cel ich stworzenia przez artystę. Dzieła sztuki mogą mieć funkcję: estetyczną, ekspresywną, komunikacyjną, dydaktyczną, użytkową, religijną, symboliczną, magiczną, ludyczną.
- **Skojarzenia, wrażenia, emocje, wyobrażenia** – każde dzieło sztuki powstaje po to, aby wywołać reakcję widza, dlatego osobisty, indywidualny odbiór każdego wytworu kultury jest niezbędny do jego pełnego zrozumienia. Od subiektywnych doznań zaczynamy i na nich kończymy kontakt z danym tekstem kultury.
- **Nawiązania** – to dostrzegalne w dziełach, czytelne odniesienia do różnorodnych elementów kultury i jej obszarów, np. mitologii, Biblii, historii, polityki, określonych stylów czy prac innych twórców. Umiejętne rozpoznawanie źródeł inspiracji artystów ułatwia interpretację tekstów kultury.

Arkadia – kraina historyczna w Grecji, charakteryzująca się pięknymi krajobrazami, wychwalana przez poetów antycznych i przekształcona w symbol miejsca, gdzie pasterze wiodą idealne, spokojne, dobre życie blisko natury; stąd pejzaże arkadyjskie w malarstwie

Nawiązania literackie do innych tekstów kultury

Nawiązania w tekstach kultury do literatury

Stylistyczne znaczenie ortografii i interpunkcji

błąd ortograficzny jako
środek stylistyczny

ORTOGRAFIA

Naruszenie zasad ortografii może być celowym zabiegiem artystycznym w tekście literackim i służyć np.:

- prowokacji, manifestacji, podkreślającej zerwanie z tradycją literacką;

- wyeksponowaniu lub spospoliceniu danego zjawiska, rzeczy, uczucia, stanu poprzez zaktócenie reguł związanych z użyciem małej lub wielkiej litery

PRZYKŁAD

*W dniu Świętego Walentego
roku pańskiego 1994
słuchałem ćwierkania
pani redaktorki „radia bzdet”*

Tadeusz Różewicz, *Walentyńki* (poemat z końca XX wieku)

INTERPUNKCJA

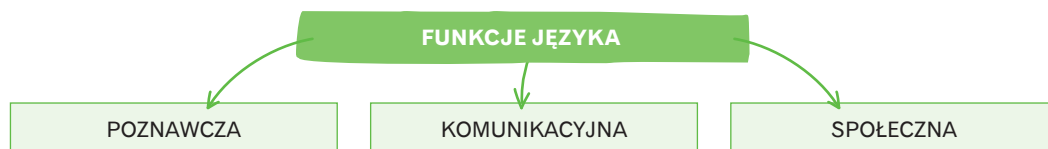
Nacechowanie stylistyczne mogą mieć także znaki interpunkcyjne. Mogą wskazywać na intencje nadawcy, jego emocje, sugerować ironię, wprowadzać element zaskoczenia. Ważnym środkiem

stylistycznym jest **pominięcie interpunkcji**. Taki zabieg zwiększa **wieloznaczność** tekstu a także daje możliwość różnorodnych interpretacji. Uwpukla znaczenia przenośne, komplikuje symbolikę.

FUNKCJE STYLISTYCZNE ZNAKÓW INTERPUNKCYJNYCH	
pytajnik	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje intencję osoby mówiącej – sygnalizuje jej niewiedzę, ciekawość, wahanie, niepewność • wprowadza dystans i ironię <p><i>I znowu sobie powtarzam pytanie: Czy to jest przyjaźń? czy to jest kochanie?</i> Adam Mickiewicz, <i>Niepewność</i></p>
wykrzyknik	<ul style="list-style-type: none"> • podkreśla silne emocje nadawcy – uwydatnia rozkaz, żądanie, życzenie, okrzyk • sygnalizuje nadmierną egzaltację i emocjonalizm osoby mówiącej <p><i>Precz z moich oczul... posłucham od razu, Precz z mego serca!... i serce posłucha.</i> Adam Mickiewicz, <i>Do M***</i></p>
wielokropek	<ul style="list-style-type: none"> • wprowadza element zaskoczenia, jeśli pojawia się przed wyrazami niespodziewanymi – może wówczas sugerować ironię lub rozczarowanie • wskazuje na przerywanie toku mówienia – wyraża zawieszenie głosu, niepewność, zadumę <p><i>Nazywam go wariatem, gdyż go znam lat... Zaczekaj pan...</i> Bolesław Prus, <i>Lalka</i></p>
myślnik	<ul style="list-style-type: none"> • oznacza opuszczenie i pominięcie jakiegoś fragmentu • podkreśla domyślny charakter dalszej wypowiedzi, jej zawieszenie wiążące się z niepewnością, emocjonalnym stosunkiem do podejmowanego problemu • pełni funkcję pauzy retorycznej (wprowadza wówczas podniosły nastrój) • łączy przeciwieństwa • powtórzony kilkakrotnie, oznacza przedłużenie myśli, wahanie, niepewność
cudzystów	<ul style="list-style-type: none"> • wyodrębnia tytuły utworów, cytaty, partie dialogowe • wprowadza do tekstu terminy, pojęcia, definicje, nazwy własne, przezwiska • wyraża ironię <p><i>Nawołując: „Ciesz się późny wnuku!... Jękły głuche kamienie – Ideał sięgnął bruku – – ”</i> Cyprian Norwid, <i>Fortepian Szopena</i></p>
nawias	<ul style="list-style-type: none"> • podkreśla podrzędność części zdania • wprowadza do tekstu dodatkowe informacje • sygnalizuje znaczenie przenośne, np. dzień (bez)troski codziennej • pełni funkcję żartobliwego lub ironicznego dopowiedzenia, np. (nie)koniecznie

Komunikacja językowa

Funkcje języka R

- **Funkcja poznawcza** – język umożliwia kategoryzowanie (porządkowanie) świata i zdobywanie wiedzy na jego temat. Za pomocą języka ludzie mogą opisać i nazwać elementy otaczającej ich rzeczywistości.
- **Funkcja komunikacyjna** – dzięki językowi jest możliwe tworzenie wypowiedzi i porozumiewanie się ludzi ze sobą (w celu przekazania własnych emocji bądź informacji, wywarcia wpływu na innych itp.).
- **Funkcja społeczna** – język uczestniczy w procesie budowania tożsamości zbiorowej – narodu, grup terytorialnych, zawodowych czy środowiskowych. Wspólny język wytwarza poczucie więzi oraz jedności członków zbiorowości. Język, którym posługuje się jednostka, przekazuje także ważne informacje na temat jej statusu społecznego, pochodzenia, wykształcenia, zainteresowań lub środowiska, w którym człowiek funkcjonuje.

Językowy obraz świata R

Językowy obraz świata – wizerunek i sposób rozumienia świata utrwalony w języku. Nie jest obiektywnym opisem świata. Zawiera jego interpretację, przekonania i doświadczenia posługujących się nim użytkowników. Częściowo także kreuje opisywaną rzeczywistość. Przejawia się przede wszystkim w słownictwie (w tym w związkach frazeologicznych) i regułach gramatycznych obowiązujących w danym języku.

Relacja język–świat

Język jest **wytworem danej społeczności**. Na podstawie analizy języka można uzyskać informacje o jego użytkownikach – kręgu kulturowym, do którego należą, ich stosunku do otoczenia czy systemie wartości. Jednocześnie język **wpływa na sposób interpretowania rzeczywistości** – jest rodzajem okularów, przez które ludzie patrzą na świat.

Słownictwo

Odmienne pojmowanie świata, charakterystyczne dla danej społeczności czy narodu, zostało utrwalone przede wszystkim w słownictwie. Przykładowo w języku arabskim występuje kilkaset określeń służących nazwaniu wielbłąda (w porównaniu do kilku używanych w językach europejskich). Podobnie język kanadyjskich Eskimosów zawiera aż kilkadziesiąt nazw na opisanie różnych rodzajów śniegu. Z zagadnieniem różnic leksykalnych wiąże się także występowanie pojęć specyficznych, których nie da się jednoznacznie przetłumaczyć na inny język (np. nazwy uczuć).

Gramatyka

Różnice w utrwalonym językowo obrazie świata można zaobserwować także na poziomie gramatyki. Budowaniu językowego obrazu świata służą m.in. kategorie liczby, rodzaju, czasu czy trybu. Na przykład w języku Indian Hopi w ogóle nie wyróżnia się czasu przeszłego ani przyszłego. Zamiast tego czynności dzieli się na obiektywne – takie, które wydarzyły się w przeszłości, dzieją się obecnie lub można je zweryfikować – oraz subiektywne, czyli te dotyczące przyszłości i zjawisk, których nie da się zaobserwować (np. emocji, ocen, przypuszczeń).

Stereotypy językowe

W języku zostało zapisane doświadczenie, stereotypy i światopogląd grup, które się nimi posługują. Analiza wybranych kategorii słownictwa współczesnej polszczyzny wskazuje m.in. na niechętny stosunek jej użytkowników do innych narodów (*kłamać jak Cygan, skąpy jak Szkot*) czy zwierząt (*zły jak osa, chytry lis, podstępna żmija, uparty jak osioł*, podobnie obraźliwe jest np. nazwanie człowieka małpą).

Nowa teraz matura

nowa
era

Twoje mocne strony

I wiesz, jak zdać maturę

**ZBIÓR ZADAŃ MATURALNYCH.
MATURA PISEMNA**
rozwiązywanie zadań i arkuszy

**ZBIÓR ZADAŃ MATURALNYCH.
MATURA USTNA**
odpowiedzi do zadań jawnych,
realizacje zadań niejawnych

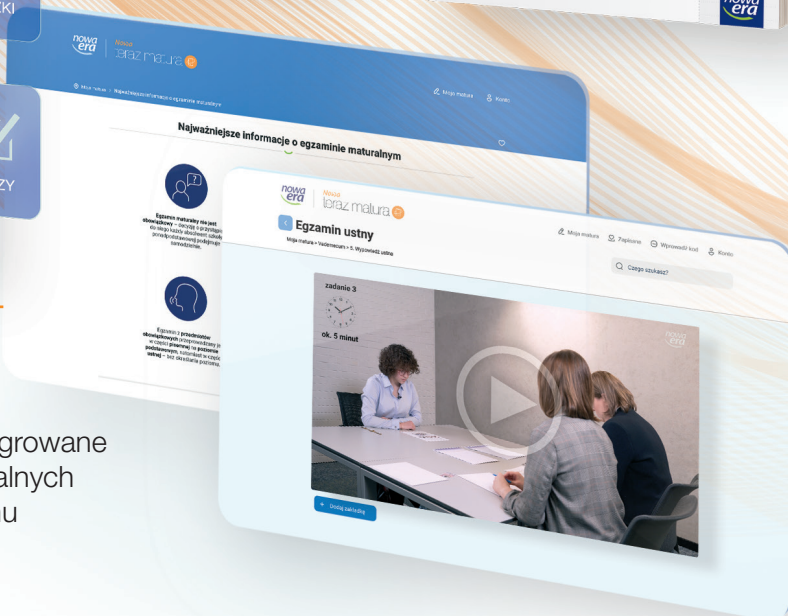
VADEMECUM

powtarzanie wymaganej teorii
i wiedzy o lekturach połączone
z rozwiązywaniem zadań

CYFROWE WSPOMAGANIE NAUKI

- **APLIKACJA** – materiały cyfrowe zintegrowane z Vademecum i Zbiorami zadań maturalnych ułatwiające przygotowania do egzaminu
app.nowaterazmatura.pl
- **SERWIS MATURALNY** – wszystkie niezbędne informacje o maturze
nowaterazmatura.pl

Nowa Era Sp. z o.o.

www.nowaera.pl nowaera@nowaera.pl

Centrum Kontakt: 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-5325-1

9 788326 753251